

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

В умовах сьогодення низка науковців (А. Варга, Н. Постман, О. Смірнова, О. Сухомлинська та ін.) акцентують увагу на поступовому розмиванні чітких меж дитинства, як окремого соціально-сконструйованого поняття, та фіксують певні ознаки зникнення цього вікового періоду в житті особистості. Як відзначають автори, перш за все це зумовлено зміною комунікативних технологій, які домінують у суспільстві.

Нові інформаційні технології змінили культуру сучасного суспільства з “реактивної” на “проактивну”. Її характерною особливістю є те, що знання попереднього покоління не потрібні наступному, оскільки не є для нього актуальними. У такій новій культурній ситуації людина втрачає свою індивідуальність і перетворюється на людину інтернет-суспільства або ж перестає для нього існувати. Крім того, старші за віком особистості перестають бути носіями мудрості для молодших, а отже, і батьки не є авторитетом для дитини лише тому, що вони старші.

На думку Н. Постмана в таких умовах, світ дитинства залишився без чітких меж, які відділяють його від світу дорослих. Зникнення цих кордонів між дитиною і дорослим призводить до того, що діти не дорослішають, а позиція дорослого стає все більш розмитою. Дитинство як особливий етап формування майбутньої дорослої особистості, поступово зникає, оскільки сучасні діти перестають відрізнятися від дорослих. Описана ситуація насамперед пов’язана з тим, що ми живемо у суспільстві, де людина зобов’язана постійно чомусь вчитися, оскільки змінюється і так досить динамічна “технологічна основа її існування” [5].

Схожу думку висловлює і О. Сухомлинська. Вона відзначає, що в “соціум нині побудований таким чином, що у сучасних суспільствах немає єдиного центру впливу на дорослішання, або двох центрів, як це було традиційно – сім’я і школи (для деяких – і третього центру – церкви). Нині відбувається мультифакторність впливу, існує динамічність, адаптативність (здатність до пристосування) з самого раннього дитинства і практично до дуже зрілого віку” [3, с. 7]. Автор акцентує увагу на тому, що “яким би гнучким, відкритим і лояльним не було суспільство, дорослішати нині значно важче, ніж у традиційному суспільстві, бо немає чітких правил, меж і обмежень” [3, с. 7].

Окремим аспектом у цьому контексті постають домінуючі тенденції у вихованні дітей дошкільного віку у сучасному суспільстві: одночасне прагнення організувати життя дитини без труднощів та ризиків та чітка орієнтація дорослих на те, що дошкільник має мати певну базу знань, необхідну для подальшого успішного життя; поєднання ігнорування особливостей дитячого розвитку та штучного прискорення цього процесу. К. Поліванова зауважує, що в умовах сьогодення основні канали соціалізації – сім’я і школа – креолізуються. Так у нових соціокультурній ситуації відбувається процес набуття ними нових, не властивих їм раніше культурних рис, а їх роль в соціалізації особистості істотно

змінюється. Місце, що звільняється займають різноманітні форми культури однолітків (peer culture) і молодіжні субкультури (youth subcultures), дозвілля та освіта для дозвілля (leisure education), мас-медіа та Інтернет [1].

Можемо припустити, що як наслідок портрет сучасної дитини має низку нових характерних рис, які яскраво проявляються уже в дошкільному дитинстві. Так, спостерігається зростання самоусвідомлення та рівня критичного мислення особистості у цьому віці, з одночасним зростанням її невпевненості, тривожності та агресивності. Психологи та педагоги звертають увагу на зниження дитячої допитливості та бажання дітей дошкільного віку активно діяти, наявність труднощів у діях, які потребують оперування образами та внутрішнього утримування правил, зниження мовленнєвої активності дітей та наявність проблем з розумінням тексту; зниження рівня розвитку сюжетно-рольової гри та як наслідок – недорозвитку мотиваційної сфери та зниження волі і мимовільності. Крім того присутня самотійність, яка проявляється в соціальній інфантильності та неорганізованості, афективне напруження через постійне почуття незахищеності, відсутність опори в найближчому оточенні [2; 4].

Висновок. У підсумку варто відзначити, що з урахуванням окреслених вище тенденцій, актуальними є пошук можливостей та шляхів забезпечення проходження усіх етапів розвитку особистості, відповідно до вікових потреб, механізмів її соціалізації та пошук ефективних засобів впливу на цей процес з урахуванням процесів трансформації в суспільстві.

Використана література:

1. Поливанова К. Н. Практики развития: взросление в современном мире [Электронный ресурс] Новое детство : материалы научно-экспертного семинара. URL: <https://psyjournals.ru/newchildhood/issue/56292.shtml> (дата обращения: 23.04.2020)
2. Смирнова Е. О. Дошкольник в современном мире: риски информационного пространства. Режим доступа : http://library.isu.ru/ru/resources/e-library/conf_works_ISU/psy_soderzhanie/B-21.pdf
3. Сухомлинська О. Як дорослішають в Україні і світі: загальні тенденції і виклики. *Гірська школа Українських Карпат*. 2016. № 15. С. 5-8. Режим доступа : http://nbuv.gov.ua/UJRN/gasuk_2016_15_3.
4. Шилкунова З. Риски детства как вызовы системе образования. *Новий Колегіум*. 2018. № 1. С. 31-35. Режим доступа : http://nbuv.gov.ua/UJRN/NovKol_2018_1_10.
5. Postman N. The Disappearance of Childhood. *Neil Postman*. New York : Vintage Books, a division of Random House, Inc., 1994.

УДК 159.922-027.1:316.612(15)

Помиткін Е. О.

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СВІТОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Завершення першої чверті ХХІ століття виявилось часом іспитів для людства. Пандемія COVID-19 миттєво трансформувала світ, змусила мобілізуватися